

NOTA BREU

Thalictrum macrocarpum* (Ranunculaceae) a Catalunya**Thalictrum macrocarpum* (Ranunculaceae) in Catalonia**

Moisés Guardiola Bufí*

* Unitat de Botànica. Departament de Biologia Animal, Biologia Vegetal i Ecologia. Facultat de Ciències. Universitat Autònoma de Barcelona. 08193, Bellaterra. A/e: guardiola.moises@gmail.com

Rebut: 06.09.2023. Acceptat: 07.09.2023. Publicat: 30.09.2023

Thalictrum macrocarpum Gren. és un endemisme pirinenc que, entre altres característiques, es distingeix fàcilment d'altres congèneres per ser una planta robusta, amb flors pedicel·lades en branques divaricades, i per la presència d'aquenis sèssils grossos, de més de 8 mm, i fulles basals robustes (Fig. 1a-c). Es distribueix principalment al vessant francès de la serralada, des de la capçalera del riu Salat (al departament de l'Ariège) a l'est, fins a la capçalera de l'Apoura (departament

dels Pyrénées-Atlantiques) a l'oest, i al vessant ibèric es coneix d'escasses localitats d'Aragó i de Navarra properes a la frontera francesa: capçaleres dels rius Esca, Veral i Aragón (Montserrat, 1986) i el port de Somport (Gómez *et al.*, 2023). A Catalunya no ha estat mai indicat (Bolòs & Vigo, 1984; Bolòs *et al.*, 2005; Sáez & Aymerich, 2021; Font, 2023), tot i que segons el SIFlore (<http://siflore.fcbn.fr> [Data de consulta: juliol 2023], Just *et al.* 2015) hi ha citacions relativament properes a la vall d'Aran (municipis de Boutx, Cier-de-Luchon, Oô, Saint-Béat) i al Pallars Sobirà (diverses observacions a la Réserve domaniale du Mont Valier).

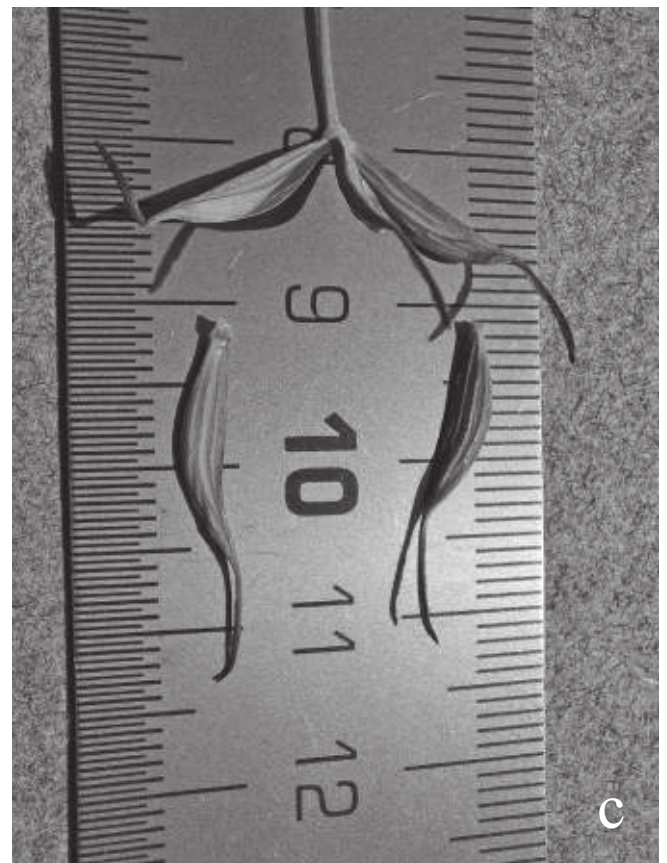

Figura 1. *Thalictrum macrocarpum*: a) port general; b) detall de les fulles i aquenis; c) detall dels aquenis.

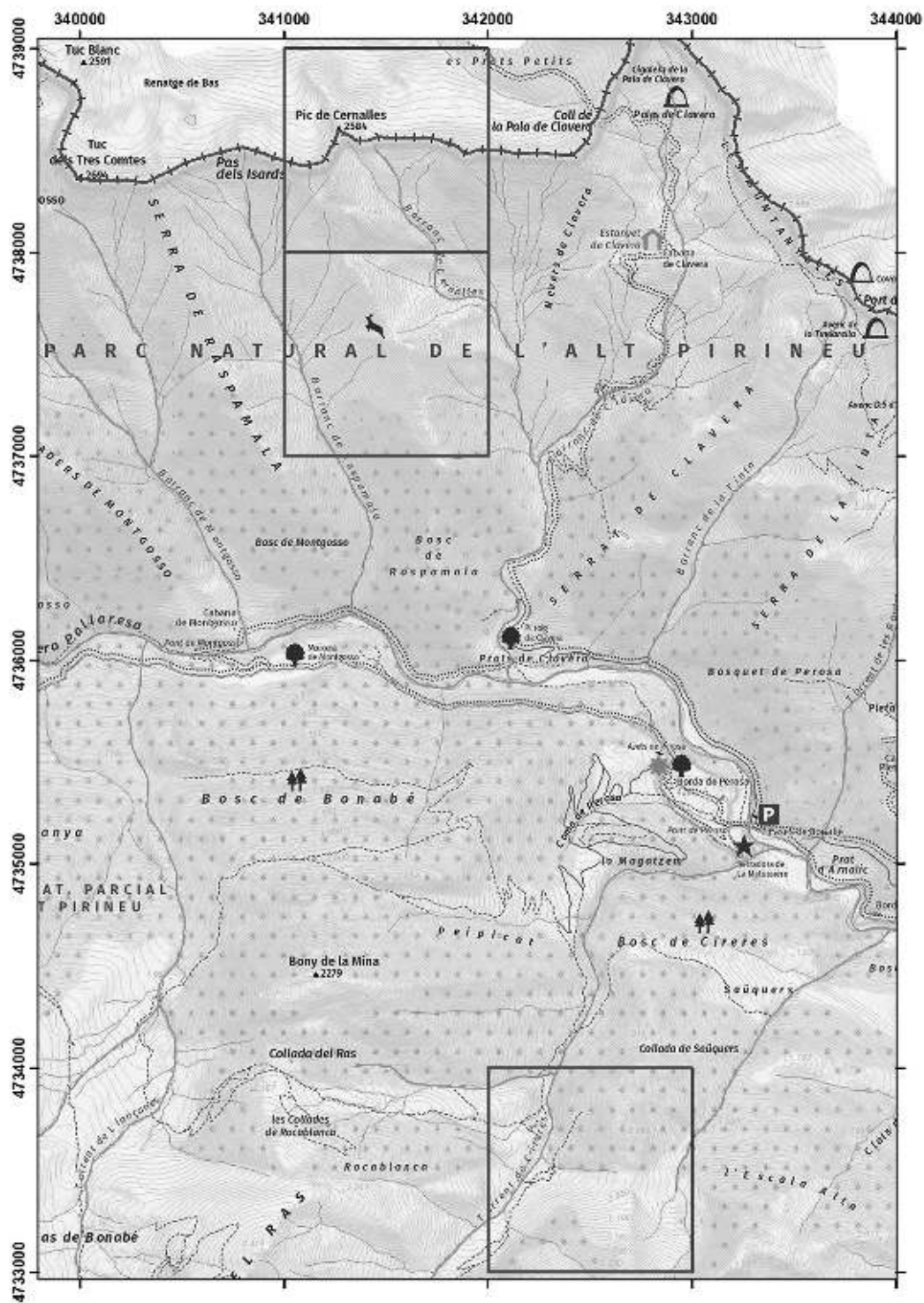

Figura 2. Distribució de les noves localitats *Thalictrum macrocarpum* a Catalunya en quadrícules UTM de 1 km² (quadrats vermells).

Als sectors central i occidental sud del Pirineu es considera un tàxon molt rar, mentre que als sectors central i occidental nord es considera escàs i rar respectivament, tot i que en aquests dos darrers sectors hi ha citacions antigues que no han estat confirmades modernament (<http://www.atlasflorapyrenaea.eu> [Data de consulta: juliol 2023]). Tot això fa que estigui inclòs en diversos llistats territorials de pro-

tecció de flora: categoria vulnerable al Catálogo de Especies Amenazadas en Aragón (Boletín Oficial de Aragón, de 23 de septiembre de 2005); inclosa al Listado Navarro de Especies de Flora Silvestre en Régimen de Protección Especial (DECRETO FORAL 254/2019, de 16 de octubre); inclòs a l'Art. 1 (espècies vègetales menaçades) al Midi-Pyrénées (Arrêté du 30 décembre 2004) i a les Listes préliminaires de flore

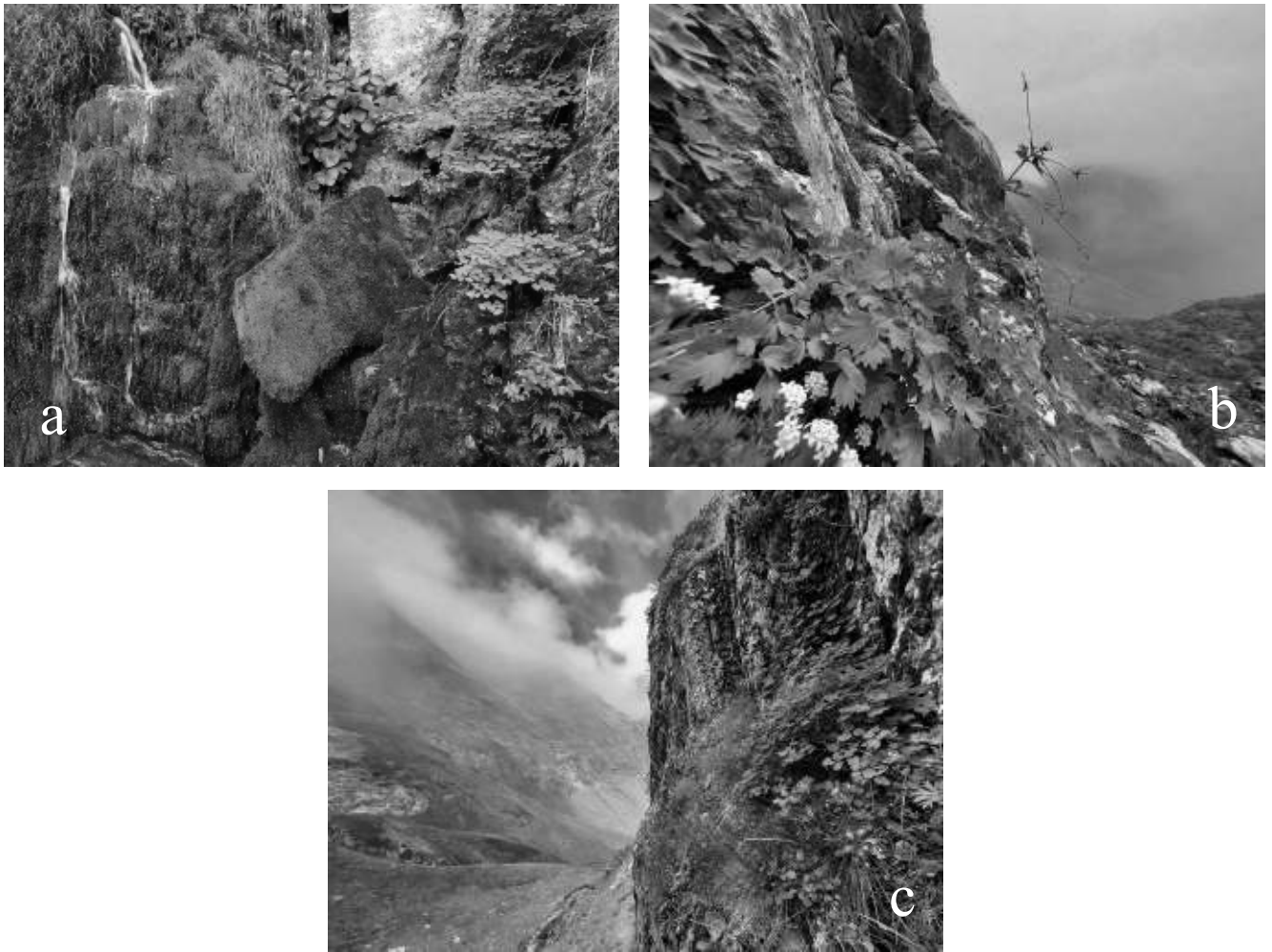

Figura 3. Hàbitat on s'han localitzat poblacions de *Thalictrum macrocarpum* a Catalunya: a) marges de cursos d'aigua engorjats; b) fissures de rocs aparentment secs; c) replans de roc.

vasculaire, d'hàbitats et de fonge déterminants des Znieff de l'Ariège, Haute-Garonne, Hautes-Pyrénées (Remaury *et al.*, 2004.).

Durant el treball de camp de la Cartografia digital dels hàbitats CORINE i HIC del Parc Natural de l'Alt Pirineu a escala 1:10.000 a la capçalera de la Noguera Ribagorçana, hem trobat tres poblacions de *Thalictrum macrocarpum* en territori català, totes dins dels límits del Parc Natural de l'Alt Pirineu (Fig. 2).

Thalictrum macrocarpum Gren.

Pallars Sobirà: Barranc de Rocablanca, sota el Pletiu de Rocablanca, Alt Àneu, CH4233, 1880 m, fissures de roques calcàries humides en una cascada engorjada, 19-VII-2023 i 20-VII-2023, M. Guardiola (Fig. 3a). Barranc de Cernalles, Alt Àneu, CH4138, 2200-2230 m, fissures de roques calcàries en un tram engorjat, 25-VII-2023, M. Guardiola (Fig. 3b). Sobre el Bosc de Raspamala, Alt Àneu, CH4137, 2115 m, fissures de roques calcàries obagues, 25-VII-2023, M. Guardiola (Fig. 3c).

Aquestes troballes són fortuïtes en el marc d'una cartografia dels hàbitats que inclou només les valls dels rius Fred, Montgoso, Raspamala, Clavera, Marimanya, Llançanes i Cireres, però no s'han explorat detalladament tots els hàbitats favorables per a la presència *T. macrocarpum* d'aquestes valls. Això fa que sigui versemblant la seva presència en altres indrets d'aquest sector, o bé en altres punts propers a la frontera francesa, en gorges humides i frescals amb substrats calcaris de la capçalera de la Noguera Pallaresa, al Pallars Sobirà, però també hi ha hàbitat favorable a diversos sectors de la Val d'Aran.

Dues de les tres poblacions trobades, les del barranc de Cernalles i la de sobre el bosc de Raspamala, són al marge esquerre del riu Noguera Pallaresa i relativament properes a la frontera francesa, però la població del barranc de Rocablanca es troba més allunyada d'ella, al marge dret del riu Noguera Pallaresa (Fig. 2). Malgrat que no hem fet un cens detallat (alguns sectors són força inaccessibles), les poblacions estan formades per pocs individus: una vintena al barranc de Rocablanca, un centenar al barranc de Cernalles (formant diversos

NOTA BREU

petits nuclis), i menys d'una desena sobre el bosc de Raspamala. L'hàbitat allà on hem vist més exemplars és en fissures de roca calcària o herbassars megafòrbics propers a cursos d'aigua engorjats (Fig. 3a), ja sigui al voltant de cascades d'aigua o en parets més o menys humides i obagues, tot i que també hi ha individus que creixen en fissures de rocs aparentment secs (Fig. 3b) o replans de roca (Fig. 3c). Aquests hàbitats són semblants als reportats per Montserrat (1986). Tot i que aquest autor restringeix la distribució de l'espècie a un interval que va dels 1500 als 1800 m d'altitud, i posteriorment Villar (1988) l'incrementa fins a 2100 m, nosaltres l'hem trobat entre els 1880 i els 2230 m.

Amb les dades actuals, segons les categories i criteris de la Llista Vermella de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura i dels Recursos Naturals (UICN, 2012a), a Catalunya es podria qualificar com a "En Perill" EN D. Ara bé, aplicant una correcció regional i nacional (UICN, 2012b) la categoria es rebaixa a VU° D1+2, ja que la recolonització des de poblacions franceses és possible. No hem detectat amenaces importants a cap de les poblacions, a banda d'algun individu parcialment depredat, possiblement per isards.

Agraïments

Part d'aquestes troballes han estat realitzades en el marc d'un projecte de cartografia d'hàbitats del Parc Natural de l'Alt Pirineu finançat pel Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural de la Generalitat de Catalunya.

Bibliografia

- Bolòs, O. & Vigo, J. 1984. *Flora dels Països Catalans*. Vol. I. Editorial Barcino. Barcelona. 736 p.
- Bolòs, O., Vigo, J., Masalles, R. M. & Ninot, J. M. 2005. *Flora manual dels Països Catalans*. Editorial Pòrtic. Barcelona. 1310 p.
- Font, X. 2023. Mòdul Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya. Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona. <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html> [Data de consulta: juliol 2023]
- Gómez, D., Mateo, G., Mercadal, N., Montserrat, P. & Sesé, J. A. (eds.). 2023. Atlas de la Flora de Aragón. Instituto Pirenaico de Ecología-Departamento de Medio Ambiente del Gobierno de Aragón. Disponible a: <http://www.ipe.csic.es/floragon> [Data de consulta: juliol 2023]
- Just, A., Gourvil, J., Millet, J., Boulet, V., Milon, T., Mandon, I. & Dutrève, B. 2015. SIFlore, a dataset of geographical distribution of vascular plants covering five centuries of knowledge in France: Results of a collaborative project coordinated by the Federation of the National Botanical Conservatories. *PhytoKeys*, 56: 47-60.
- Montserrat P. 1986. *Thalictrum* L. In Castroviejo, S., M. Laínz, G. López González, P. Montserrat, F. Muñoz Garmendia, J. Paiva & L. Villar (eds.). Flora iberica I. Lycopodiaceae-Papaveraceae: 387-401. CSIC. Madrid.
- Remaury, M., Largier, G. & Flipo, S. 2004. *Annexe 1 ter : Listes préliminaires de flore vasculaire, d'habitats et de fonge déterminants - Modernisation des Znieff en Midi-Pyrénées*. DIRENmp / CBP-CBNmp / CRENMP. 57 p.
- Sáez, L. & Aymerich, P. 2021. *An Annotated Checklist of the Vascular Plants of Catalonia: (northeastern Iberian Peninsula)*. Ed. Kit-book Serveis Editorials. Barcelona. 717 p.
- UICN. 2012. *Categorías y Criterios de la Lista Roja de la UICN: Versión 3.1*. Ed. 2. Gland, Suiza y Cambridge, Reino Unido: UICN. vi + 34 p.
- UICN. 2012b. *Directrices para el uso de los Criterios de la Lista Roja de la UICN a nivel regional y nacional: Versión 4.0*. Gland, Suiza y Cambridge, Reino Unido: UICN. iii + 43 p.
- Villar, L. 1988. El elemento endémico en la flora del Pirineo occidental español, *Monografías del Instituto Pirenaico de Ecología*, 4: 371-382.